

Fys 1010 Miljøfysikk Oppgavesett 4

Oppgave 1

Tsjernobylulykken frigjorde en rekke radioaktive isotoper. For Norge var Cs-137 den viktigste isotopen. Den har et desintegrasjonsskjema (decayskjema) som vist i ”Stråling og Helse”.

Der finner du informasjon om halveringstid, desintegrasjonsveier, stråletype og energi, som du trenger videre i oppgaven. $1 \text{ eV} = 1,6 \cdot 10^{-19} \text{ J}$

Diverse målinger etter ulykken viste at nedfallet av Cs-137 over Norge var totalt på 714-gram.

- a) Hvor mye av det Cs-137 som falt ned over Norge var tilbake 16 år etter? (Fasit: 69%)

Noe Cs-137 kom inn i næringskjedene og vi fant det igjen i matvarer, særlig i kjøtt fra rein og sau som beitet i området med mest nedfall. Når en spiser mat som inneholder Cs-137 vil isotopen fordele seg relativt jevnt til hele kroppen. Hos voksne mennesker er den biologiske halveringstida blitt estimert til å være ca 3 måneder. Vi regner med at hver desintegrasjon avsetter ca 0,5 MeV til kroppen.

- b) Kan du på grunnlag av desintegrasjonsskjemaet og din kunnskap om β - og γ -stråling forklare hvorfor det er rimelig å anta at hver desintegrasjon som finner sted inne i kroppen avsetter ca 0,5 MeV i kroppen?
- c) Anta at du spiser én middag med kjøtt fra sau som inneholder 1000 Bq/kg. For enkelthets skyld regner vi med at du spiser 200 gram kjøtt, og at du veier 60 kg. Hvilken stråledose gir denne middagen deg? (Fasit: 3 μ Sv)
- d) Anta at du spiser én slik middag hver uke gjennom hele året. Den dosen du mottar fra disse middagene kommer i tillegg til den naturlige bakgrunnstrålingen som alle eksponeres for. Nevn kildene til bakgrunnstrålingen og angi hvor store dosene er i gjennomsnitt for de som bor i Norge.
- e) Sammenlign ekstradosen fra sauekjøttet med bakgrunnstrålingen og diskuter hvorvidt et slikt sauekjøttinntak (sett i lys av den ekstra stråledosen) burde frarådes.
- f) I Norge er det pr. i dag ikke tillatt å omsette sauekjøtt som inneholder mer enn 600 Bq/kg av Cs-137. Siden den biologiske halveringstiden for sau er ca 3 uker kan en ”fore ned” sauer som har et høyere innhold av Cs-137, slik at de når et ”akseptabelt” Cs-137 nivå før de slaktes. Dette gjøres som oftest ved å ta sauene ned fra fjellbeitet (hvor mose, gress og lav kan ha relativt høyt Cs-innhold) for deretter å fore dem med fôr som ikke inneholder Cs-137. Hvor lang tid ville det ta å fore ned sauene i oppgaven foran (med en spesifikk aktivitet på 1000 Bq/kg) til et salgbart aktivitetsnivå på 600 Bq/kg? (Fasit: 2.2 uker)

Oppgave 2.

- a) Bestråling av matvarer er en av flere konserveringsmetoder. Hvilke doser benyttes?
- b) Blir bestrålte matvarer radioaktive? Begrunn svaret.
- c) Synes DU at omfanget av matvarebestråling bør økes/reduseres? Begrunn svaret.

(fortsetter neste side)

Oppgave 3.

I en avstand på 1,0 m fra en Cs-137-kilde med aktivitet 1,5 MBq vil doseraten være 0,117 μGy pr. time. Halveringstiden for Cs-137 er 30 år.

- a) Beregn hvor lang tid det tar før aktiviteten til en kilde på 1,5 MBq er redusert til 0,5 MBq.
(Fasit: 47.55 år)
- b) Hvorfor kan en for Cs-137 skrive $1 \text{ Gy} = 1 \text{ Sv}$
- c) Hvor lenge må en oppholde seg i en avstand på 0,75 m fra en Cs-137-kilde med en konstant aktivitet på 1,0 MBq for å motta en dose på 1,0 mSv?
(Fasit: 301.9 dager)

Oppgave 4

Det finnes 4 radioaktive familier.

- a) Hva menes med begrepet radioaktiv familie?
- b) Hvorfor er det nettopp 4 (og ikke 3 eller 5) slike familier?
- c) Hvorfor har vi i dag "familiemedlemmer" fra primært 2 av disse?